

молодіжного віку може розглядатися аналогічно кримінальній відповідальності неповнолітніх. При цьому слід враховувати і дію засади справедливості, відповідно до якої покарання і інші заходи кримінального правового характеру, що застосовуються до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, мають бути справедливими, тобто відповідати, у тому числі, й її віку.

Вважаємо, що в подальшому мають бути передбачені певні особливості в проведенні слідчих (розшукових) й інших процесуальних дій щодо таких осіб. Повною мірою це відноситься і до застосування запобіжних заходів, зокрема тримання під вартою. Уявляється, що при застосуванні до осіб молодіжного віку цього заходу забезпечення кримінального провадження повинні враховуватися ті ж самі критерії, що й до неповнолітніх.

Викладене дозволяє зробити висновок, що є усі підстави для розробки в кримінальному, кримінальному процесуальному й інших галузях законодавства норм, що враховують правове положення осіб молодіжного віку, зокрема, особливості притягнення їх до кримінальної відповідальності; проведення щодо них слідчих (розшукових) й інших процесуальних дій і т. ін. Це може сприяти забезпеченню охорони прав і свобод людини та вдосконаленню законодавства України з метою якнайкращого забезпечення інтересів «осіб молодіжного віку».

УДК. 343.131

**Анна Василівна РОСЬ,**

доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7021-3672>

### **ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

Чинним кримінальним процесуальним законом значно розширено перелік рішень, дій чи бездіяльності, що можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, порівняно з попереднім КПК України 1960 р., судовий контроль відповідно до якого поширювався лише на окремі рішення органу дізнання, слідчого та прокурора, а саме: постанови про відмову в порушенні кримінальної справи, про порушення кримінальної справи та про її закриття. Також чинним КПК України розширено коло учасників кримінального провадження, наділених правом на оскарження під час досудового розслідування. Водночас чимала кількість рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування, які мають неабияке значення для певних учасників кримінального провадження та можуть суттєво впливати на здійснення кримінального провадження, залишається поза процесуальним інститутом оскарження на цій стадії. Адже ч.1 ст. 303 КПК України містить вичерпний перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. Скарги ж на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, відповідно до ч.2 ст. 303 КПК України, не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час

підготовчого провадження в суді. Також ч.ч.1, 2 ст. 309 КПК України містять вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному порядку. Скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані лише під час підготовчого провадження в суді (ч.3 ст. 309 КПК України).

Тому в юридичній літературі слушно зауважується, що на практиці наявна законодавча прогалина щодо низки ухвал, які не підлягають оскарженню в апеляційному порядку, зокрема ухвали слідчого судді про: здійснення приводу; надання дозволу на обшук житла чи іншого володіння особи; проведення огляду; бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення; відвід слідчого, прокурора, захисника, експерта, перекладача; надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій; тимчасовий доступ до речей і документів, крім випадків вилучення установчих документів суб'єктів підприємницької діяльності; застосування або відмову в застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави. При цьому, незважаючи на те, що ч.3 ст. 309 КПК України передбачає право подання заперечень проти ухвал слідчого судді, які можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді, проте правовий механізм реалізації таких заперечень на практиці відсутній, і докази, здобуті на підставі ухвал, які не оскаржуються, визнаються допустимими, їм надається оцінка уже в судовому рішенні, і таке рішення визнається законним. Тож, безперечно, що забезпечення права на апеляційне оскарження повинно передбачати як можливість оскарження судового рішення, так і обов'язок суду прийняти та розглянути подану апеляційну скаргу, а також ще й гарантований державою механізм його реалізації.

Слід зазначити, що процес перебудови процесуальних інститутів на основі засади змагальності та розширення сфери судового контролю за досудовим розслідуванням триває. Так, Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування» від 16.11.2017 р. частину першу статті 303 КПК України доповнено пунктом 9<sup>1</sup>. Але цей пункт дає змогу оскаржити на досудовому провадженні лише *рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування*. Відтак, перш ніж скористатися такою можливістю особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, повинна спочатку оскаржити недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування прокурору вищого рівня. І тільки, якщо цим прокурором буде відмовлено в задоволенні скарги на недотримання розумних строків, у певних учасників кримінального провадження з'являється можливість звернутися за захистом своїх прав до суду.

Тому задля забезпечення права особи на негайне звернення до суду за захистом своїх прав, порушених в ході досудового розслідування, та посилення змагальної складової вітчизняного кримінального судочинства пропонуємо внести зміни до ч.1 ст. 303 КПК України, виклавши пункт 9<sup>1</sup> в такій редакції: «недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування – потерпілим, його представником чи законним представником,

підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, іншою особою, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування».

УДК 343. 14

**Людмила Михайлівна СОЛОВЬОВА,**

старший викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0886-1425>

## **ОЦІНКА ДОСТОВІРНОСТІ ПОКАЗАНЬ СВІДКА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

Оцінка достовірності показань свідка та інших процесуальних джерел доказів є процесуальною діяльністю і здійснюється слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом на підставі закону і в межах їх процесуальних повноважень.

Питанням одержання достовірних показань свідка під час доказування у кримінальному провадженні присвячували свої дослідження В. В. Вапнярчук, Г. Г. Гаврілін, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, Д. В. Давидова, М. Михеєнко, Г. О. Печніков, М. А. Погорецький, Ю. М. Удалова, М. Є. Шумило та багато інших науковців. Однак на теперішній час не має єдиних підходів до розуміння змісту та сутності з'ясування достовірності показань свідка.

Доказування у кримінальному провадженні є складною формою діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. Цю діяльність прийнято поділяти на окремі елементи, одним з яких є оцінка доказів та їх процесуальних джерел, зокрема, оцінка достовірності показань свідка.

Показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження. Свідок зобов'язаний давати показання слідчому, прокурору, слідчому судді та суду в установленому КПК України порядку. Особа дає показання лише щодо фактів, які вона сприймала особисто, за винятком випадків, передбачених КПК України (ст. 95 КПК) (1).

Свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань. Вважається, що свідок залучається до участі у кримінальному провадженні лише для того, щоб дати правдиві показання про відомі йому обставини. Тому законодавець встановив, що давання показань для свідка є обов'язком, за невиконання якого до нього можуть бути застосовані відповідні санкції, за винятком випадків, прямо передбачених законом.

Показання свідка мають свої процесуальні особливості і характеризуються певними ознаками: це усне або письмове повідомлення про факти; це повідомлення про обставини, що мають значення для кримінального провадження; це повідомлення, яке надають особи, що викликані для допиту як свідки; це повідомлення, яке отримують в установленому законом порядку